

PŘEDMLUVA

Problémem dialektiky, především dialektiky myšlení, zvláště v jejím vztahu k vědě, se už obírám několik let, intenzivněji pak od začátku let šedesátých. Clánky o dialektickologické problematice (viz dále) byly prvními plody tohoto mého zaměření. Jednotlivé ideje, orientované na téma *Dialektika a věda*, resp. jejich zárodky lze však najít už v přípravných studiích k monografii a v monografii *Příspěvky k základním otázkám teorie pravdy* (byla dokončena v podstatě v roce 1960 a publikována v roce 1962) a ovšem i v mých pozdějších reakcích na různé formy literárního ohlasu na tuto monografii (srovnej hlavně *Problém marxistického pojetí pravdy*, *Filos. čas. ČSAV*, 1967, 6, *O jedné otázce dialektiky objektu a subjektu*, *Filozofia*, 1967, 6 a referát na mezinárodním kongresu *Antiquitas Graeco-Romana ac tempora nostra* s titulem *Einige Bedeutungsaspekte der marxistisch aufgefaßten Kategorie der Wahrheit im Lichte der betreffenden antiken Wahrheitsbegriffe*, uveřejněný v Aktech kongresu, konaného v Brně v dubnu 1966, *Academia*, Praha 1968).

Podstatné části práce, kterou nyní odevzdávám do tisku, byly nebo budou uveřejněny hlavně v letech 1966–1969 časopisecky, částečně také formou vědeckých přednášek, sdělení, diskusních příspěvků a referátů, přednesených na různých kongresech, konferencích a ve vědeckých společnostech doma i v zahraničí.

Kratší verzi první kapitoly této práce s titulem *Zur Geschichte der Beziehungen zwischen Dialektik und Wissenschaft* jsem přednesl v I. filosofickém institutě vídeňské university (spolupořadatelem přednášky byla Vídeňská filosofická společnost) v červnu 1968; ve formě stati vyjde tato přednáška se stejným titulem ve Sborníku prací fil. fak., Brno, B 16 (1969). Poměrně obsáhlá část druhé podkapitoly, v níž zaujímám stanovisko k Adornově koncepci negativní dialektiky, byla publikována ve Sborníku prací fil. fak., Brno, B 15 (1968).

Většina pasáží téměř všech podkapitol druhé kapitoly je totožná s mými články o dialektickologické problematice z let 1964–1966. Hlavní myšlenky stati *O zákonech materialistické dialektiky jako logiky* (Sborník prací fil. fak., Brno, G 8, 1964), doložené vývojem některých přírodovědeckých teorií, jsem přednesl v září 1963 na greifswaldské konferenci *O postavení přírodních věd v socialistické společnosti*. Toto vědecké sdělení bylo uveřejněno v doslovném znění s titulem *Über die Gesetze der materialistischen Dialektik als Logik* ve vědeckém časopise University

E. M. Arndta v Greifswaldu, roč. XIII, 1964, v matem.-přírodov. řadě, č. 2—3. Článek *K otázce dialektickologických kategorií* vyšel ve Sborníku prací fil. fak., Brno, B 12 (1965), podobně jako stať *O dialektičeskoy logike i metodach otkrytija ee specifičeskich zakonov* (B 13, 1966). Tato rusky psaná stať měla být podle příslibu z prosince 1967 přetištěna v moskevských Filosofických naukach a B. M. Kedrov k ní měl připojit své vyjádření. O hlavních myšlenkách těchto článků s dialektickologickou problematikou jsem referoval na konferenci o filosofických a logických problémech metodologie, konané v březnu 1966 na Hořalce u Prahy (o tomto referátě viz zprávu ve Filos. čas. ČSAV, 1966, 6, str. 876—877). Posoudili je také Otakar Zich a Josef Macháček (jejich posudky a mou odpověď viz ve Sborníku prací fil. fak., Brno, B 13, str. 81—101). *O historismu a strukturalismu jako dialektickologických principech* byl původně název diskusního příspěvku předneseného na celostátní konferenci Strukturalismus a historismus ve filosofii 20. století, konané v Brně v květnu 1968. Podstatně rozšířenou verzi tohoto diskusního příspěvku, v jádře totožnou s příslušnou částí druhé kapitoly této práce, jsem dal v červenci 1968 k dispozici redakci Filosofického časopisu ČSAV pro číslo 1969/1 a pro připravované československé číslo bělehradského časopisu Filosofija. (Jde o akci sjednanou na poradě redakcí filosofických časopisů, která se konala v Opatiji v prosinci 1967.) Knihu I. Wirthové *Realismus und Apriorismus* in Nicolai Hartmanns Erkenntnistheorie (Berlin 1965) jsem posoudil ve Sborníku prací fil. fak. Brno, B 14 (1967).

Také podstatné části třetí kapitoly byly nebo budou v nejbližší době zveřejněny. Na téma *O místě dialektické filosofie vědy v marxismu* jsem přednášel v brněnské pobočce Jednoty filosofické v únoru 1968 (v téže pobočce jsem hovořil v uplynulých letech téměř o všech tématech výše zmíněných). Ve formě stati seznamující naši filosofickou obec s pokusem konstituovat novou marxistickou filosofickou disciplínu (dialektickou filosofii vědy) bude tato přednáška uveřejněna ve Filosofickém časopise ČSAV, 1968, 6. Jedna část 3. podkapitoly je téměř totožná s druhou kapitolou studie *On the Functions of Knowledge in Practical Activity* (Sborník prací fil. fak. Brno, B 14, 1967), zvláště pak s mým diskusním příspěvkem předneseným ve II. sekci XIV. mezinárodního kongresu (Vídeň, 1968) a nadepsaným *Von den Funktionen der wissenschaftlichen Erkenntnis in der Praxis*.

*

Uvádět jména všech, kdo svými připomínkami na různých vědeckých shromážděních i v soukromých rozhovorech přispěli ke konečné formulaci mnohých myšlenek práce, kterou dnes odevzdávám do tisku, je nesnadné, protože je téměř vyloučeno dosáhnout toho, aby takový výčet jmen byl úplný. Neuvádím na tomto místě žádná jména nejen proto, že na nikoho nechci přenášet ani sebenepatrnější díl odpovědnosti za to, co jsem napsal, ale hlavně proto, že těch, jimž bych měl poděkovat, je velice mnoho. Děkuji proto jenom neadresně touto cestou všem, zvláště pak svým spolupracovníkům z brněnské filosofické fakulty, za všechny jejich rady a doporučení.

V Brně dne 17. srpna 1968.

L. T.